

KARDYNAŁ AVERY DULLES SJ DOROBEK TEOLOGICZNY I ZASŁUGI DLA KOŚCIOŁA

Avery kardynał Dulles jest uważany za jednego z najwybitniejszych współczesnych teologów. Urodził się 24. 08. 1918 r. w zamożnej rodzinie protestanckiej. Jego dziadek Allen Macy Dulles był pastorem i teologiem protestanckim, a ojciec - John Foster Dulles ministrem w rządzie Trumana i sekretarzem stanu Eisenhowera. Przejście na katolicyzm było świadomym wyborem Avery Roberta Dullesa. Został przyjęty do Kościoła rzymsko-katolickiego 26. XI. 1940 r. pod koniec studiów w Harvard College. Po 5 latach służby w Marynarce Wojennej USA wstąpił w roku 1946 do Towarzystwa Jezusowego, a w 1956 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Studia teologiczne w Munster, a następnie w Rzymie ukończył w 1960 r. doktoratem z teologii na Uniwersytecie Gregoriańskim. Po doktoracie wrócił do Stanów Zjednoczonych, gdzie zajmował się dydaktyką i pracą naukową. Wykładał teologię systematyczną i eklezjologię w jezuickim domu studiów w Woodstock College, Maryland.. W roku 1970 został przeniesiony do Nowego Jorku, gdzie pracował do roku 1974. W 1974 r. mianowano go profesorem teologii Catholic University of America w Waszyngtonie. W latach późniejszych pracował w wielu szkołach i uczelniach, m.in.: w Loyola College, Baltimore; Theological College, Washington DC; M. Angel Abbey, St. Benedict, Oregon; Bishops Theological Institute, Washington; Marquette University, Milwaukee, Wisconsin; North American Academy of Ecumenists, Cincinnati; School of Religious Studies, Catholic University, Washington. Otrzymał doktorat honoris causa Wydziału Prawa St. Joseph's College w Filadelfii (1969). Obecnie jest emerytowanym profesorem katedry Laurence McGinley of Religion and Society, Fordham University, gdzie pracował przez wiele lat.

W dorobku naukowym Avery Dullesa znajduje się kilkanaście książek, a także bardzo liczne artykuły i recenzje. Szczególne miejsce w jego zainteresowaniach zajmuje eklezjologia, którą wykładał od 1960 r., czyli od początku pracy w Woodstock College. Jak się wyraził Geoffrey Wainwright, Dulles pisze o Kościele, który zna i kocha. Tuż po Soborze Watykańskim II ukazał się zbiór jego przemyśleń na temat teologii Kościoła pt.: *The dimensions of the Church* (Maryland 1967). Poza tym spod jego pióra wyszły dzieła takie jak: *The Church membership as a catholic and ecumenical problem* (Milwaukee 1974), *The resilient Church. The necessity and limits of adaptation* (NY 1977), *A Church to believe in. Discipleship and the dynamics of freedom* (NY 1984), *The Catholicity of the Church* (Oxford 1987), *The reshaping of catholicism* (NY 1988) oraz ogromna ilość artykułów. Niewątpliwym wpływem na ukształtowanie refleksji eklezjologicznej Avery Dullesa wywarła epoka, w której przyszło mu pracować. W jednym ze swoich artykułów nazywa minione stulecie wiekiem eklezjo-

logii. Nic dziwnego, że wiele miejsca poświęca analizie soborowego spojrzenia na Kościół. Nie ogranicza się jednak do Vaticanum II i związanych z nim opinii. Chętnie sięga do dzieł Johna Newmana podkreślając jego wpływ na współczesną teologię. Odwołuje się do dorobku takich autorów jak Polanyi, Möhler czy Rahner. Pisząc o Kościele analizuje rozmaite koncepcje; od najstarszych po współczesne. Zauważa, że licząc od XIV wieku największy rozwój eklezjologii zawdzięczamy ostatniemu stuleciu. Dlatego też z uwagą odnosi się do opinii sobie współczesnych jak np. Y. Congar czy F. A. Sullivan. Dostrzega również wartościowe elementy w dynamicznym obrazie Kościoła prezentowanym przez teologię protestantką.

Wartość pracy Avery Dullesa nie ogranicza się jednak do ogromnej erudycji. Przemyslenia zawarte w jego publikacjach stanowią oryginalny wkład w rozwój eklezjologii. Na szczególną uwagę zasługuje dzieło *Models of the Church* (NY 1978). Profesor Dulles porządkuje w nim funkcjonujące modele eklezjologiczne. Prezentuje także swój własny model Kościoła - wspólnoty uczniów Chrystusa. Stara się, aby był to obraz zrozumiały i odpowiadający doświadczeniu wierzących. Charakterystycznym dla tego Autora jest, że podkreśla „uczniowską” relację wobec Chrystusa jako stałą cechę Kościoła i punkt odniesienia przy rozważaniu różnych problemów. Temat bycia uczniem Chrystusa stanowi oryginalny wyróżnik eklezjologii Dullesa. Zachowanie tej uczniowskiej relacji ma być również kryterium przy staraniach o właściwe dostosowanie się Kościoła do wymogów współczesności. Kościół ma prawo i obowiązek zmieniać się w taki sposób, aby na każdym etapie swoich dziejów utrzymywać żywą więź z Panem.

Poza tym Avery Dulles zajmował się wieloma zagadnieniami teologicznymi. Problemy teologii fundamentalnej poruszał w książkach *Apologetics and the biblical Christ* (Londyn, 1964; książka tłumaczona na język polski pt. *Chrystus i Ewangelia*, Warszawa, PAX 1971); *A history of apologetics* (Londyn 1971) oraz *The survival of dogma* (Garden City 1971).

Wiele miejsca w swojej pracy naukowej amerykański jezuita poświęcił teologii objawienia. Napisał na ten temat książki: *Revelation theology. A history* (NY 1969) oraz *Models of Revelation* (NY 1985). Zagadnienia relacji wiary i rozumu omówił w książce *The assurance of things hoped for. A theology of christian faith* (NY 1994).

Do szczególnych zasług Avery Dullesa należy zaliczyć jego naukowe zaangażowanie w dialog ekumeniczny. Zagadnienia te poruszał w książce *The Church membership as a catholic and ecumenical problem* (Milwaukee 1974), a także w wielu innych dziełach i artykułach.

Kardynał Dulles poświęcił także wiele miejsca w swojej twórczości historii teologii. Łączy jej prezentację z analizą kształtowania się pojęć teologicznych (*The assurance of things hoped for: A theology of christian faith*, New York, Oxford 1994; *Revelation theology. A history*, NY 1969). W 1997r. opublikował książkę na temat kapłaństwa pt. *The priestly office* (NY 1997). W jego dziełach odbywa się nieustanny dialog dziedzictwa przeszłości z nowoczesnymi ujęciami i problemami. Owocem własnych doświadczeń profesora z Fordham stało się dzieło dotyczące metody teologicznej pt. *The craft of theology. From symbol to system* (Crossroad 1992).

Z zasług dla Kościoła podkreślenia wymaga jego praca w Międzynarodowej Komisji Teologicznej, której był członkiem w latach 1992 - 1996. Był także doradcą w Papieskim Sekretariacie ds. Niewierzących, członkiem Katolickiego Konwikt ds. Nauki i Kultury, a także uczestnikiem dialogu katolicko-luterańskiego. Konsekwentnie promował swoje poglądy na ekumenizm, który, jego zdaniem, powinien polegać nie na kompromisach, ale na wzajemnym dzieleniu się najcenniejszymi wartościami, jakie stanowią bogactwo poszczególnych wyznań.

W 1975 r. brał udział w Konferencji *Theology in Americas* podejmującej m.in. problemy teologii wyzwolenia.

21. II. 2001 r. Ojciec Święty Jan Paweł II mianował Avery Dullesa kardynałem wyrażając w ten sposób uznanie wobec jego zasług dla Kościoła. Uczony jezuita umieścił w swoim herbie hasło, które charakteryzuje jego postawę i znajduje swoje odzwierciedlenie w licznych wypowiedziach: *Scio cui credidi*.

Nie sposób nie wspomnieć o życzliwości Avery Dullesa wobec naszej Ojczyzny. Polskę ceni i szanuje dostrzegając w niej kulturę chrześcijańską, która, jak o tym mówi, jest objawem prawdziwej i żywej wiary.

Warto na zakończenie dodać, że w roku akademickim 2001/2002 została obroniona na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie praca doktorska Izabelli Smentek, napisana pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Józefa Warzeszaka na temat eklezjologicznych modeli w teologii Avery Dullesa.